

УДК 65.011.8 (045)

Кучерук Г.Ю.

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ АВІАПІДПРИЄМСТВ

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні складу та структури організаційного забезпечення фінансового механізму реструктуризації авіапідприємств та виявлення його особливостей для авіапідприємств різних форм власності базуючись на результатах аналізу змісту наукових праць та положень законодавства, що стосуються теми дослідження.

Ключові слова: реструктуризація, організаційне забезпечення, фінансовий механізм, авіапідприємства.

Цель статьи заключается в теоретическом обосновании состава и структуры организационного обеспечения финансового механизма реструктуризации авиапредприятий и выявления его особенностей для авиапредприятий различных форм собственности основываясь на результатах анализа содержания научных трудов и законодательных норм, касающихся темы исследования.

Ключевые слова: реструктуризация, организационное обеспечение, финансовый механизм, авиапредприятие.

Постановка проблеми. Прискорення темпів науково-технічного розвитку, міжнародна виробничо-економічна інтеграція, глобалізація ринку підвищує вимоги до ефективності використання ресурсів суб'єктами економічної діяльності в процесі функціонування. Ефективність діяльності визначається сукупністю факторів, серед яких ключове місце належить структурі підприємств, оптимізація якої спроможна підвищити швидкість та організованість виробничих, збутових та інших процесів, упереджувати необґрунтовані економічні втрати заощаджуючи кошти та час у наслідок подолання протиріч, що мають місце в структурі підприємства. Ускладнення виробничої-збутової кооперації вітчизняних авіапідприємств з підприємствами Російської Федерації, що передбачали придбання та реалізацію комплектуючих для виготовлення авіапродукції внаслідок прийняття рішення Ради національної безпеки та оборони України „Про заходи щодо удосконалення державної військово-технічної політики” від 27.08.2014 спричинили сповільнення ділової активності, що загрожує втратою фінансової стійкості підприємств і, як наслідок, зниженням міцності авіаційної галузі та оборонно-промислового комплексу країни в цілому. Новостворені законодавчі перепони на шляху розвитку авіапідприємств вимагають нагального заміщення каналів постачання комплектуючих та збуту готової продукції, що змушує вищий менеджмент реалізовувати заходи оперативного характеру для зупинки збитковості операційної та фінансової діяльності, що мають місце при сповільненні темпів

виробництва та реалізації товарів, робіт і послуг. Виникає необхідність проведення реструктуризації, як дієвого інструменту щодо оптимізації структури капіталу, виробничих підрозділів, каналів дистрибуції продукції тощо, що потребує організації процесу підготовки та реалізації змін.

Потенціал щодо ефекту від реструктуризації авіапідприємств закладається на теоретичному рівні під час розробки фінансового механізму її реалізації, вагоме місце в якому належить організаційному забезпеченню, яке покликане забезпечити роботу механізму в цілому та координацію дій суб'єктів процесу структурної перебудови. Однак у зв'язку з тим, що організаційне забезпечення закріплюється на правовому рівні, то наявність авіапідприємств різних форм власності обумовлює відмінності організаційного забезпечення фінансового механізму реструктуризації, що залишається не належним чином розкритим у дослідженні науковців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі досліджено широкий спектр питань, пов'язаних з реструктуризацією в цілому та організаційними аспектами процесу перетворень зокрема, яким приділяли увагу О.І. Денисова, Д.І. Коваленко, М.П. Калениченко, О.В. Курінний, І.М. Кирчата, С.Я. Єлецьких, Ю.Б. Слободяник, та інші. У цьому контексті особливості реструктуризації вітчизняних державних підприємств досліджували Н.О. Пономаренко, О.В. Ареф'єва, іноземних – І.І. Мазур, В.Д. Шапіто. Проте, варто зауважити, що праці науковців не були сконцентровані на власне організаційному забезпеченні фінансового механізму реструктуризації авіапідприємств, що вказує на доцільність проведення дослідження в цій площині.

Мета статті. Побудова організаційно-економічного механізму реструктуризації авіапідприємств різних форм власності за результатами дослідження наукової літератури та чинного законодавства.

Виклад основного матеріалу. Завдання, об'єкт та характер перетворень спрямованих на структурну перебудову підприємств визначають зміст процесів, що їх передбачають, серед яких виокремлюють санацію, реорганізацію, реструктуризацію та трансформацію, умовне розмежування між якими здійснюється науковцями та законотворцями. При цьому, на фоні зазначених відмінностей між процесами, що передбачають здійснення структурних перетворень на підприємствах, найбільш уживаним у науковій літературі є термін реструктуризація, як такий, що застосовується для акцентування уваги на структурних змінах, тоді як в законодавстві поряд з реструктуризацією широко застосовується термін санація, що обумовлено потребою законодавчого врегулювання процесу відновлення платоспроможності боржників з метою упередження визнання банкрутами поряд з визначенням порядку процесу реструктуризації підприємств державної форми власності.

Під реструктуризацією в науковій літературі та законодавстві розуміють, як „комплекс заходів щодо поліпшення управління, підвищення ефективності виробництва, конкурентоспроможності продукції, яка випускається, зростання продуктивності праці, зниження витрат виробництва, поліпшення фінансово-економічних результатів діяльності” [1, с. 152], „складний багатоаспектний процес, який передбачає технологічне оновлення, модернізація виробництва, зміну структури власності на підприємствах, створення і вдосконалення механізмів регулювання корпоративних відносин, перебудову системи зовнішніх господарських зв'язків, перетворення організаційних структур управління і способів організації господарювання” Курінний О.В. [2, с. 227], „перебудова підприємства як системи, зміна складу, змісту складових частин, пропорцій і зв'язків між ними з метою реалізації нової стратегії або тактики під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища” Калиниченко М.П. [3, с. 28], „здійснення організаційно-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на зміну структури підприємства, його управління, форм власності, організаційно-правових форм, здатних привести підприємство до фінансового оздоровлення, збільшення обсягів випуску конкурентоспроможної продукції, підвищення ефективності виробництва” [4, с. 3]. З цього можна зробити висновок, що реструктуризація підприємства є процесом зміни структури, спрямованим на підвищення ефективності господарювання та може здійснюватись як з метою відновлення фінансової стійкості, так і з метою пристосування до новосформованих умов діяльності.

Фінансовий механізм реструктуризації підприємств у наукових джерелах характеризують, як сукупність фінансових методів, важелів, стимулів та санкцій, адміністративно-організаційного, нормативно-правового та інформаційного забезпечень [5, с. 107], фінансових методів, важелів, інструментів, організаційного, нормативно-правового, та інформаційного забезпечень [6, с. 90], фінансових методів, важелів та інструментів, принципів, нормативно-правового, організаційного, економічного, методичного та інформаційного забезпечень [7, с. 83]. При цьому зазначається, що організаційне забезпечення є сукупністю суб'єктів процесу реструктуризації, порядку та характеру зв'язків між ними в ході підготовки та проведення реструктуризації. Таким чином, можна зробити висновок, що організаційне забезпечення є невід'ємною складовою фінансового механізму реструктуризації авіапідприємств, до складу якого входять учасники процесу підготовки та реалізації перетворень, порядок та зміст взаємозв'язків між ними.

Організаційне забезпечення фінансового механізму реструктуризації авіапідприємств має свої особливості для підприємств різних форм власності, що зумовлено правовим полем у якому відбуваються зміни. Згідно ч. 1 ст. 63

Господарського кодексу в Україні можуть діяти підприємства приватної, колективної, комунальної, спільної комунальної, державної та змішаної форм власності. Згідно виділених форм власності власниками майна підприємств можуть виступати фізичні, юридичні особи, територіальні громади та держава, які приймають рішення щодо правил управління майном та його використанням, що затверджуються відповідними нормативно-правовими актами [8, с. 46]. Відповідно, нормативно-правове поле, що регламентує порядок реструктуризації підприємств приватної та колективної форми власності окрім внутрішніх розпорядчих документів складається з рішень органу управління, комунальних – рішень територіальних громад, державних – законодавства країни, якщо інше не передбачено законом.

Оскільки вітчизняні авіапідприємства є приватної та державної форм власностей, то, враховуючи визначене нормативно-правове поле, з метою виявлення особливостей складу та структури організаційного забезпечення фінансового механізму реструктуризації авіапідприємств відповідних форм власності необхідно дослідити регламент та учасників процесу реструктуризації на державних підприємствах.

Аналіз законодавства з питань проведення реструктуризації дозволив встановити, що основними нормативно-правовими актами, які визначають особливості реструктуризації авіапідприємств державної форми власності є Методичні вказівки щодо проведення реструктуризації державних підприємств, затверджене наказом Мінекономіки від 23.01.1998 № 9, Положення про порядок реструктуризації підприємств, затверджене наказом Фонду державного майна України (ФДМУ) від 12.04.2002 № 667, Наказ ФДМУ „Про затвердження типового плану реструктуризації та досудової санації господарських товариств, у статутних фондах яких державна частка становить більше, ніж 50 %” від 17.11.2004 № 2502, Методика розробки планів реструктуризації державних підприємств та організацій, затверджена наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 02.06.1997 № 73, Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене спільним наказом Міністерства фінансів України та ФДМУ від 26.01.2001 № 49/121.

Дослідження положень вищезазначених нормативно-правових актів встановлено, що внутрішнім обов'язковим суб'єктом процесу реструктуризації виступає адміністрація підприємства, зовнішнім ФДМУ, а проміжним – комісія з реструктуризації, до складу якої обов'язково включаються посадові особи фонду та призначаються головою і заступником голови. Законодавчо для державних підприємств умовно виділені наступні етапи реструктуризації: прийняття рішення адміністрації підприємств щодо необхідності структурних перетворень та подання звернення до ФДМУ;

розгляд та ухвалення рішення фондом щодо необхідності проведення реструктуризації; створення комісії з реструктуризації; формування та реалізація плану реструктуризації; складання звіту про досягнення поставлених завдань та прийняття рішення щодо завершення реструктуризації. Варто наголосити, що для підприємств державної форми власності визначено початок та кінець процесу реструктуризації, тоді як для приватних умовне завершення перетворень може бути початком нового процесу, що обумовлене динамічністю зовнішніх та внутрішніх умов господарювання.

Оскільки заходи, передбачені етапами процесу реструктуризації потребують виконання певних функцій підрозділами авіапідприємств, то до внутрішніх учасників процесу перетворень необхідно включити бухгалтерію, яка відповідає за збір та первинну обробку даних про результати діяльності, економічний відділ, що аналізує дані, оцінює поточний та прогнозує майбутній стан підприємства, та підрозділ маркетингу, який відповідає за оцінку стану зовнішнього середовища функціонування авіапідприємств та розробляє рекомендації для менеджменту щодо вибору доцільних напрямів розвитку, перегляду цінової політики, зміни виробничої інтенсивності, прийняття інших рішень стратегічного та оперативного характеру.

Крім того, варто наголосити, що положення законодавчих актів, які регулюють питання реструктуризації державних авіапідприємств встановлюють часові межі на реалізацію кожного з етапів процесу, тоді як для приватних підприємств єдиних часових меж не затверджено. При цьому доцільно зазначити, що така регламентація організаційних процедур, пов'язаних з реструктуризацією державних підприємств робить їх чіткими, що полегшує координацію взаємодії учасників процесу перебудови, однак в той же час ускладнює порядок внесення змін до плану реструктуризації, що може призводити до зниження очікуваного ефекту [7, с. 84].

Таким чином, проведене дослідження дає змогу стверджувати, що організаційне забезпечення фінансового механізму реструктуризації авіапідприємств державної форми власності включає таких суб'єктів процесу перетворень ендogenous середовища як адміністрація, комісія з реструктуризації, бухгалтерія, економічний та маркетинговий підрозділи, екзогенного – ФДМУ, які взаємодіють в процесі підготовки, реалізації та звітування про пророблену роботу, обмінюючись необхідною для виконання покладених на них функцій інформацією регламентованої форми та періодичності (рис. 1). При цьому варто наголосити, що комісія з реструктуризації бере безпосередню участь на всіх етапах процесу реструктуризації, у той час, як адміністрація, бухгалтерія, економічний та маркетинговий підрозділи можуть брати пряму участь в окремих етапах.

Крім того, суб'єкти процесу реструктуризації можуть взаємодіяти між собою на пряму, а також через комісію з реструктуризації.

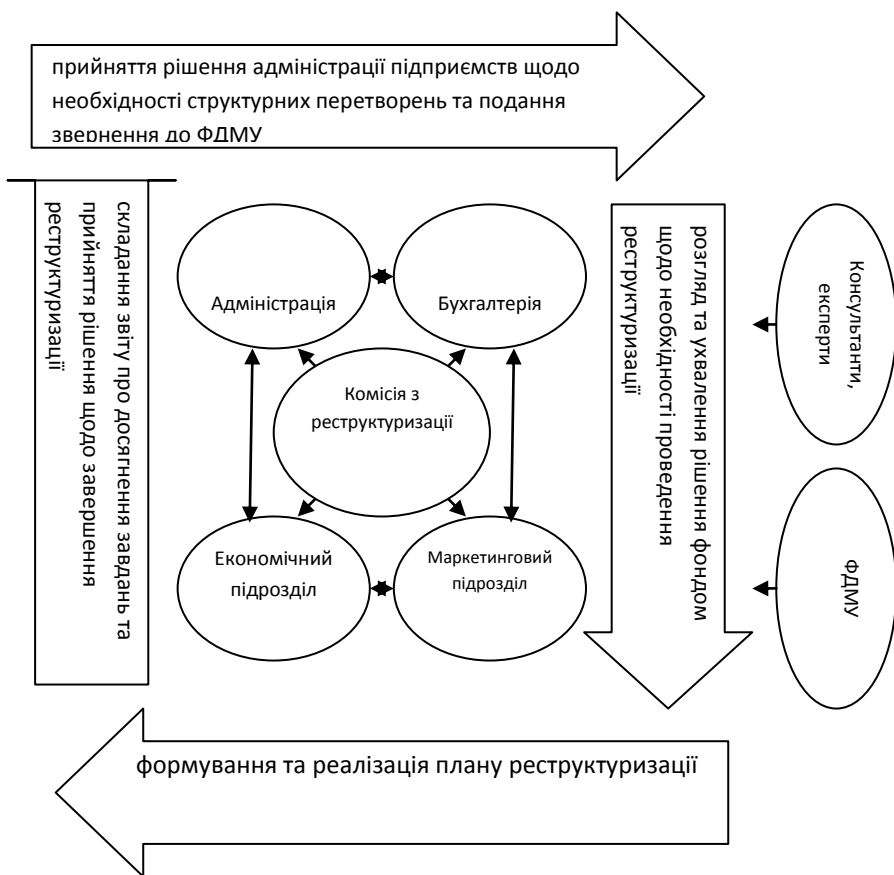

Рисунок 1. Організаційне забезпечення фінансового механізму реструктуризації державних авіапідприємств

Оскільки вищими органами управління підприємствами приватної форми власності можуть бути загальні збори та збори учасників, які складаються з власників акцій та часток в статутному капіталі, то суб'єктами організаційного забезпечення екзогенного середовища по відношенню до авіапідприємств виступають власники, що ухвалюють рішення щодо необхідності перетворень та їх змісту, тоді як до ендогенного середовища включаються адміністрація, команда з реструктуризації, бухгалтерія,

економічний та маркетинговий підрозділи, що взаємодіють в процесі підготовки, реалізації та звітування про пророблену роботу шляхом обміну інформацією обраної форми та періодичності (рис. 2).

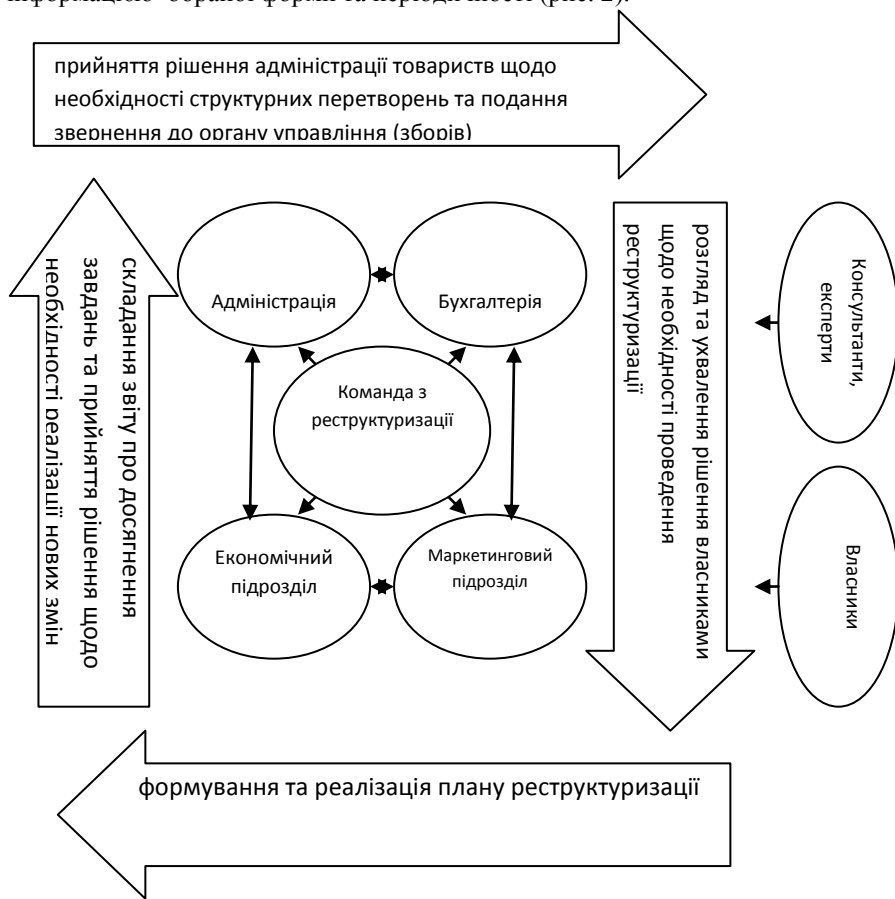

Рисунок. 2. Організаційне забезпечення фінансового механізму реструктуризації приватних авіапідприємств

Отже, порівняння організаційного забезпечення фінансових механізмів авіапідприємств приватної та державної форм власності вказує на те, що головним учасниками процесу реструктуризації виступають команда та комісія з реструктуризації відповідно, які виконують аналогічні функції, однак їх склад відрізняється в зв'язку із законодавчими вимогами і

обумовлено тим, що держава встановлює єдині правила щодо організації процесу реструктуризації на підконтрольних підприємствах.

Висновки. Організаційне забезпечення є невід'ємною складовою фінансового механізму реструктуризації авіапідприємств, включає учасників процесу підготовки та реалізації перетворень, порядок та зміст взаємозв'язків між ними, має певні особливості для підприємств різних форм власності, що зумовлено правовим полем у якому відбуваються зміни. Отримані результати слугують теоретичним підґрунтям для подальшого дослідження складу та структури фінансового механізму реструктуризації авіапідприємств.

Список використаних джерел:

1. Коваленко Д.І. Методичні особливості управління процесом реструктуризації промислових підприємства // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 12(66). – С. 151-157
2. Курінний О.В. Методичне забезпечення вибору форм та методів реструктуризації підприємства / О.В. Курінний // Економічний простір. – 2013. - № 70. – С. 226-234.
3. Калиниченко М.П. Маркетингова реструктуризація системи управління на підприємствах промисловості / М.П. Калиниченко // Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. – 2013. - № 4 (20). – С. 26-33.
4. Методичні вказівки щодо проведення реструктуризації державних підприємств, затверджене наказом Мінекономіки від 23.01.1998 № 9.
5. Єлецьких С.Я. Дослідження сутності та складових фінансового механізму стійкого розвитку промислового підприємства / С.Я. Єлецьких // Економіка промисловості. – 2013. - № 3(63). – С. 105-112.
6. Ареф'єва О.В. Чинники впливу на формування фінансового механізму реструктуризації авіапідприємств / О.В. Ареф'єва, А.В. Попович // Інвестиції: практика та досвід. – 2014, - № 20, С.81-86
7. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV
8. Мазур И.И. Реструктуризация предприятий и компаний. Справочное пособие / И.И. Мазур, В.Д. Шапиро и др. – М.: Высшая школа, 2000. – 587 с.
9. Пономаренко Н.О. Реструктуризація підприємств державного сектору з метою підвищення їх капіталізації (теоретичні аспекти) / Н.О. Пономаренко // Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку: Зб. наук. пр. — Донецьк: ІЕП НАНУ, 2010. — С. 154-166.
10. Денисова Е.И. Механизм реструктуризации как способ адаптации предприятия к изменениям внешней среды / Е.И. Денисова // Вестник ОГУ. – 2008. - № 8(90). – С. 81-86.
11. Слободяник Ю.Б. Фінансовий механізм функціонування підприємств пасажирського транспорту в сучасних умовах / Ю.Б. Слободяник – Суми: УАБС НБУ, 2007, - 158 с.

Kucheruk G.U.

ORGANIZATIONAL SUPPORT OF THE FINANCIAL MECHANISM OF AIRLINE RESTRUCTURING

The scientific literature and the regulations governing the restructuring of airlines were studied, the substance of the organizational support of financial mechanism of the restructuring of airlines of different ownership were grounded, the peculiarities of the organizational support of different forms of ownership of airlines were defined.

The aim of the paper is a theoretical justification composition and structure of the organizational support of financial mechanism of airline restructuring and identify its features to airlines of different ownership based on an analysis of the content of scientific papers and legal provisions relating to the research topic. The effectiveness of activity is determined by a combination of factors where the key place belongs to business structure optimization which makes able increasing the speed and organization of production, sales and other processes preventing unreasonable economic costs, saving time and money as a result of overcoming contradictions that occur in the structure of the company.

Recent legislative changes have caused a slowdown in business activity of domestic airlines that may undermine their financial stability and, consequently, decrease the strength of the aviation industry and defense industry as a whole. The need of changes, including structural ones, were arose. These changes are done during restructuring as an effective process of airline structure optimization. The central subject of organizational support is a team of restructuring. This function is performed by Restructuring Commission for state-owned enterprises. External participants of organizational support are State Property Fund of Ukraine, consultants and experts for state-owned enterprises, owners, consultants and experts for private enterprises. The study makes it possible to assert that organizational support is an integral part of financial restructuring mechanism of airlines, including members of the preparation and implementation of reforms, procedure and content relationships between them and has certain characteristics for different enterprises, because of the legal framework in which the change occurs. Organizational support of the financial mechanism of airline restructuring has its own characteristics for different enterprises, because of the legal framework in which the change occurs. It is necessary to study all peculiarities of organizational support for different types airline restructuring because of the requirements of its organizing, which regulate mandatory subjects and order of interaction between them.

Key words: restructuring, organizational support, financial mechanism, airlines.